

«ملاک‌های همسرگزینی از منظر اسلام»

ثمین بگلری^۱

چکیده

هر شخصی در طول زندگی با انتخاب حساسی رو به رو می‌شود، یکی از این انتخاب‌ها انتخاب همسر است. از این لحاظ انتخاب همسر حائز اهمیت است که با سرنوشت یک عمر انسان، ارتباط دارد. انتخاب گزینه خوب نسل انسان را عوض می‌کند. چرا که در تربیت و اعتقادات خود شخص و آینده او تاثیر مثبت یا منفی خواهد داشت. بنابراین این مقاله حاضر به دنبال پاسخگویی به این مسئله است که ملاک‌های انتخاب همسر چیست؟ در این تحقیق که به روش توصیفی، کتابخانه‌ای، اسنادی انجام گرفته، ملاک‌های همسرگزینی را مورد بررسی قرار داده است. اهداف این مقاله بیان ملاک‌های معنوی و مادی در انتخاب همسر است. ملاک‌های معنوی شامل دین داری و ایمان، حسن خلق، پاکدامنی و متمکن، امانت داری، بخشش، راستگو بودن، وفاداری و مسئولیت، درک و فهم است. ملاک مادی شامل عقل و هوش، شرافت خانوادگی، تناسب در سن، نظافت، سلامت جسم، تحصیلات، مال و ثروت، جذابیت و زیبایی، شغل مرد، سلامت از آلودگی اعتیاد است.

کلیدواژه: اخلاق همسر، ملاک‌های همسرگزینی، همسرگزینی

۱. طلبه سطح دو، حوزه علمیه فاطمه الزهرا (سلام الله علیها)، تابستان ۱۴۰۳ هـ ش.

مقدمه

برای داشتن یک زندگی پر از آرامش باید برای انتخاب همسر ملاک‌های مهمی را در نظر گرفت که نقش اساسی در تشکیل خانواده و ازدواج را ایفا کنند. ملاک‌های انتخاب همسر، از مهم‌ترین عواملی است که بعد از انگیزه ازدواج، جوانان به آن توجه بسیار زیادی می‌کنند. در حقیقت این مقاله به دنبال پاسخ به این مسئله است که چه ملاک‌هایی را برای انتخاب همسران خود در نظر دارند. این مقاله به روش توصیفی، کتابخانه‌ای، اسنادی انجام گرفته است. درباره موضوع مقاله، پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است.

«ابراهیم امینی» در کتاب خود با عنوان «جوان و همسرگزینی، قم: بوستان کتاب، ۱۳۹۴ هـ.ش» می‌نویسد؛ با فرد با سواد و چیز فهم بهتر می‌توان به تفاهم و زندگی رسید، و برنامه‌های بهتری برای آینده ریخت.

«حسین رحیمی» در کتاب خود با عنوان «اوصاف ویژگی زن در قرآن و روایات» اشاره می‌کند، به پاکدامنی در غیاب شوهر و همسر از عوامل تدام و استحکام زندگی مشترک میان زنان و مردان است. اگر زن و شوهر به دور از چشم هم به خیانت و ناپاکی دست بیالایند یا گمان چنین آلودگی از جانب ایشان برود، کانون گرم خانواده به سردی می‌گراید، و چه بسا متلاشی شدن، آن را در پی داشته باشد.

«امیرحسین بانکی پور فرد» در کتاب خود با عنوان «مهارت‌های انتخاب همسر، اصفهان: حدیث راه عشق، ۱۳۹۴ هـ.ش» می‌گوید؛ زن و شوهر با یکدیگر یک عمر زندگی می‌کنند، اگر خوش اخلاق باشد، زندگی آنها شیرین و گرم و دلپذیر خواهد بود، و با تفاهم مشکلات زندگی را حل و فصل می‌کنند.

«محمد رضا رجائی» در کتاب خود با عنوان «راز خوشبختی زن و شوهر، اصفهان: مرغ سلیمان، ۱۳۹۱ هـ.ش» می‌نویسد؛ یک شوهر نمونه باید در سختی‌ها، مشکلات و گرفتاری‌ها همسر خود را درک کرده و برای حل آنها باید اقدام کند. شوهر با درک و فهم از گفتار و اعمال پسندیده برخوردار است، و در هر شرایطی موجبات ناراحتی او را فراهم نمی‌کند. بنابراین خوشبختی در زندگی آنها متداوم است.

در پژوهش‌های گذشته مطالب به صورت پراکنده و گاه بدون دسته‌بندی ملاک‌های همسرگزینی بیان شده است؛ اما در پژوهش حاضر ملاک‌های همسرگزینی با دسته‌بندی مادی و معنوی بیان شده است.

مفهوم‌شناسی

همسر کلمه فارسی و مرکب از کلمه سر می‌باشد؛ یعنی یک مرد و زن از لحاظ سر و فکر و راز با همدیگر یکی و متحد هستند، و فقط جسم آنها به مقتضای خلقت از هم جداست. همسر به معنای زوج و شریک است، و قرآن کریم همسر را از عوامل آرامش شوهر و موجب شادمانی انسان دانسته است. انتخاب همسر خوب و مناسب سعادت و خوشبختی زندگی را به ارمغان می‌آورد، چنانکه از پیامبر -صلی الله علیه و آله- نقل شده که ایشان زن را یکی از سه نشانه خوشبختی انسان معرفی می‌کردند.

مراحل همسرگزینی مثل تحقیق، دیدن عکس طرف مقابل، گفتگو و ملاقات یکی از مسائلی است که قبل از شناخت فرد مقابل لازم است، به آن دقت کافی شده باشد. بعد از این مرحله وارد مرحله شناخت طرف مقابل و راه‌های آن با توجه به ملاک‌های لازم شویم.

الف - ملاک‌های معنوی همسرگزینی

با خدا بودن مهمترین ملاک زوجین می‌تواند باشد، چون کسی که خدا را بشناسد، به راحتی می‌تواند طرف مقابلش را ببخشد، و الویتش در زندگی راه انبیاء خواهد بود. اگر انسان در هر کاری که میکند فکر کند که این عملی که انجام میدهد چه عواقبی خواهد داشت صددرصد تصمیم درستی خواهد گرفت، و بر اثر خشم ناگهانی تصمیمی نمی‌گیرد که پشیمانی به بار آورد. وقتی که کار از کار گذشت شاید راه برگشتی وجود نداشته باشد، و دیگران او را نبخشند پس باید درباره سخنانی که از دهانمان خارج می‌شود بدون فکر نباشد.

۱- ایمان

دین داری و ایمان از مهم‌ترین و ضروری‌ترین اموری است، که باید در انتخاب همسر به آن توجه داشت. دو همسر که می‌خواهند، یک عمر با هم زندگی کنند، تحت تاثیر عقاید و افکار و رفتار و اخلاق یکدیگر نیز قرار می‌گیرند. همسر دین دار همسرش را به دیانت، تقوا، اخلاق نیک، عمل صالح و ترک گناه ترغیب می‌کند، و در پیمودن صراط مستقیم دیانت و پرورش و تکمیل نفس بهترین یار و مددکارش می‌شود، همسر با ایمان و متعهد به احکام و اخلاق بهتر می‌تواند، مورد اعتماد باشد، که از آبرو و مال و جان همسرش دفاع کند.^۱

رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ-: «مَنْ تَزَوَّجَ امْرَأَةً لِدِينِهَا وَجَمَالِهَا، كَانَ لَهُ فِي ذَلِكَ سِدَادٌ مِنْ عَوْزٍ».

رسول خدا -صلی الله علیه و آله- می‌فرماید: «هر که به خاطر دینداری و زیبایی با زنی ازدواج کند، این کار مانع فقر و تنگدستی او خواهد بود».^۲

مهم‌ترین شرطی که قرآن کریم در آیات متعددی برای همسر مطرح می‌کند، ایمان و اعتقاد داشتن او است؛ زیرا ایمان و اعتقاد به خداوند و اسماء و صفات او و باور قلبی به روز قیامت و حساب رسی دقیق آن، از آدمی انسانی متعهد می‌سازد، ایمان واقعی، سبب و سرمنشأ همه خوبی‌ها است.^۳

۲- حسن خلق

یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین روحیاتی که باید در انتخاب همسر به آن دقت بسیاری شد، داشتن اخلاق خوب همسر است. زن و شوهر با یکدیگر یک عمر زندگی می‌کنند، اگر خوش اخلاق باشد، زندگی آنها شیرین و گرم و دلپذیر خواهد بود، و با تفاهم مشکلات زندگی را حل و فصل می‌کنند.^۴

۱. امینی، جوان و همسرگزینی، ص ۱۰۷.

۲. محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۵، ص ۸۸، ح ۸۰۳۱.

۳. رضایی اصفهانی، پرسش و پاسخ های قرآنی ویژه جوانان روابط دختر و پسر، ج ۸، ص ۳۶.

۴. بانکی پورفرد، مهارت های انتخاب همسر، ص ۷۱.

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه و آله-: «خَيْرُكُمْ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقاً الَّذِينَ يَأْلِفُونَ وَيُولَفُونَ».

رسول اکرم -صلی الله علیه و آله- فرموده است: «بهترین شما کسانی هستند که اخلاقشان نیکوتر است، آنانکه با مردم طرح الفت و محبت میریزند و مردم نیز با آنان پیوند انس و دوستی برقرار می‌کنند».^۱

اخلاق در زندگی باعث شیرینی زندگی و رشد خانواده می‌شود. امام رضا -علیه السلام- در جواب یکی از یارانش که نوشته بود قصد ازدواج با کسی را دارم، که خوش اخلاق نیست، فرمودند: «اگر بداخلاق است، با او ازدواج نکن».^۲

اخلاق و دین دو ملاک و معیار اصل در ازدواج و انتخاب همسر است، اگر بخواهیم نمونه‌هایی از اخلاق خوب و بد اشاره کنیم، می‌توانیم بگوییم، الف) خوش زبانی و بد زبانی، ب) بزرگواری و حسادت، ج) خوش خلقی و بد خلقی، د) حق‌پذیری و لجابت.^۳

۳- پاکدامنی

پاکدامنی یکی دیگر از ملاک‌های همسرگزینی است. پاکدامنی هم برای مرد و هم برای زن شرط است. ارزش زیبایی و جذابیت همسر، در پرتو عفت و پاکدامنی است.^۴ پاکدامنی در غیاب شوهر و همسر از عوامل تداوم و استحکام زندگی مشترک میان زنان و مردان است. اگر زن و شوهر به دور از چشم هم به خیانت و ناپاکی دست بیالایند یا گمان چنین آلودگی از جانب ایشان برود، کانون گرم خانواده به سردی می‌گراید، چه بسا متلاشی شدن، آن را در پی داشته باشد.^۵ ایمان به خدا، اعتقاد به وحی و رسالت و عفت و پاکدامنی، از ارزش‌های والا در انتخاب همسر و تشکیل خانواده است.^۶

۱. حرانی، تحف العقول، ص ۱۵، به نقل از فرید، الحدیث: روایات تربیتی، ص ۳۳.

۲. رضایی، تفسیر سوره نور، آیه ۷۲، آیه ۳۱، ۳۲.

۳. مهدی زاده، حجاب شناسی، ص ۹۴۵.

۴. ملکیان اصفهانی، علم مفاهیم شناسی در قرآن، ص ۲۴۲.

۵. رحیمی، اوصاف ویژگی زن در قرآن، ص ۲۲۳.

۶. ملکیان اصفهانی، علم مفاهیم شناسی در قرآن، ص ۲۸۸.

نتیجه

ملاک‌های معنوی همسرگزینی چیست؟

اخلاق و دین دو ملاک و معیار در ازدواج و مهم‌ترین و ضروری‌ترین امر در انتخاب همسر است. همسر با ایمان شریک زندگی‌اش را به تقوا و انجام عمل صالح و ترک محرمان دعوت می‌کند؛ زن و شوهری که با یکدیگر خوش اخلاق باشند، زندگی آنها شاد و دلپذیر خواهد بود. نمونه‌هایی از اخلاق خوب، خوش‌زبانی، بزرگواری و حق‌پذیری است.

پاکدامنی در غیاب شوهر و همسر از عوامل استحکام و تداوم زندگی مشترک میان زنان و مردان است. اگر زن و شوهر در غیاب همسرش به یکدیگر خیانت کنند، زندگی آنها تباہ می‌شود.

یکی از مهمترین ویژگی‌های زن و مرد امانت‌دار بودن هر دو طرف است، که از دارایی یکدیگر محافظت کنند، و امانت‌دار خوبی باشند. نه تنها برای زن و شوهر امانت‌داری مهم است بلکه برای دیگران هم باید امانت‌دار خوبی باشند.

زن و شوهر باید از خطاهای یکدیگر چشم‌پوشی کنند، و به راحتی یکدیگر را ببخشند؛ زیرا در زندگی تمام انسان‌ها خطاهایی دارند، و باید ببخشید چرا که می‌گویند، بخشش از بزرگان است. از عواملی که باعث آرامش هر دو طرف می‌شود، صداقت است؛ کسانی که از این فضائل اخلاقی برخوردارند، دارای وجدان بیدار و با ایمان هستند، زیرا خودش را نسبت به همسرش متعهد میدانند.

فرد باید در قبال هر اتفاقی خودش را مسئول همسر و فرزندش بداند، و خودش را نسبت به آرامش و آسایش و رفاه آنها مسئول بداند. یک همسر نمونه باید در سختی‌ها و گرفتاری‌ها همسرش را درک کند و به دنبال راه حل برای رهایی از این مشکل تلاش کند. همسر با درک و فهم قبل از سخن گفتن به حرفهایی که می‌زند فکر می‌کند، تا همسرش و یا کس دیگری از سخنان او ناراحت نشوند.

ملاک‌های مادی همسرگزینی چیست؟

افرادی که در خانواده با اصل و نسب تربیت شده باشند، بزرگوار و شریف خواهند بود، و با عروس و دامادشان مؤدب‌تر رفتار خواهند کرد. انسان باهوش غالباً فرزندان باهوش و زیرک دارند. انسان باهوش در فراز و فرودهای زندگی یار و همفکر همسرش است، و در زندگی او را حمایت می‌کند.

زن و شوهری که از لحاظ سنی تناسب داشته باشند، بهتر می‌توانند به مسائل زندگی بپردازند، و به خواسته‌های طبیعی یکدیگر پاسخ دهند. فاصله سنی مطلوب بین دختر و پسر ۳ تا ۷ سال است؛ یعنی پسر بزرگ‌تر باشد. یکی دیگر از این مسائل نظافت است؛ زیرا تمیز بودن شرط لازم برای سلامت بدن است، و اسلام به نظافت توجه ویژه‌ای کرده است، و پاکیزگی را جزئی از ایمان دانسته است.

سلامت جسم بی‌تردید یکی از نعمت‌های برگ خداوند است، و در همسر یک کمال محسوب می‌شود. همسر سالم از تمام جهات می‌تواند، کمک دست همسرش باشد، و آرامش در زندگی حاکم می‌شود. همسر سالم بهتر می‌تواند، امور زندگی را اداره کند.

علم و دانش برای انسان یک کمال محسوب می‌شود؛ ولی هر کسی که باسواد است، با تدبیر نیست. میزان تحصیلات فرد به روی باورها و اعتقادات شخص بسیار تاثیر گذار است، ولی لازم است این باورها کنترل شود، که پیش‌آمدهای منفی نداشته باشد. هم سطح بودن تحصیلا باعث می‌شود، به میزان تفاهم و حتی روابط عاطفی رسید. از جهت مالی بهتر است، دختر و پسر در یک سطح باشند، چون توقعات طرفین به میزان مالی که در خانه پدری بودند بستگی دارند.

شاغل بودن مرد جزء مهمترین عوامل برای ازدواج است. زیرا میزان درآمد شغل مرد به روی زندگی تاثیر بسیار زیادی دارد. اگر مرد از درآمد خود ناراضی باشد، در بعضی افراد دچار افسردگی می‌شوند، و فرد دچار اعتیاد می‌شود، و این امر باعث شکست خوردن فرد در زندگی‌اش می‌شود.

* قرآن کریم ترجمه محسن قرائتی.

منابع فارسی:

- ۱- احسانی، محمد، نقش مادران در تربیت دینی فرزندان، قم: مرکز پژوهش های اسلامی در صدا و سیما، چاپ اول، ۱۳۸۷ هـ.ش.
- ۲- احمدی، حبیب الله، فاطمه ۳ الگوی زندگی، قم: فاطیما، چاپ اول، ۱۳۷۹ هـ.ش.
- ۳- امینی، ابراهیم، جوان و همسرگزینی، قم: بوستان کتاب، چاپ دهم، ۱۳۹۴ هـ.ش.
- ۴- انصاریان، حسین، معاشرت، قم: دارالعرفان، چاپ اول، ۱۳۲۳ هـ.ش.
- ۵- بانکی پورفرد، امیرحسین، مهارت های انتخاب همسر، اصفهان: حدیث راه عشق، چاپ اول، ۱۳۴۹ هـ.ش.
- ۶- دهنوی، حسین، گلبرگ زندگی، خادم الرضا، چاپ اول، ۱۳۹۲ هـ.ش.
- ۷- رجائی، محمدرضا، راز خوشبختی زن و شوهر، اصفهان: مرغ سلیمان، چاپ اول، ۱۳۹۱ هـ.ش.
- ۸- رحیمی، حسین، اوصاف ویژگی زن در قرآن و روایات، بی جا، بی تا.
- ۹- رضایی اصفهان، محمدرضا، پرسش و پاسخ های قرآنی ویژه جوانان روابط دختر و پسر، قم: پژوهش های تفسیر علوم قرآن، چاپ دوم، ۱۳۶۸ هـ.ش.
- ۱۰- رضایی اصفهان، محمدعلی، مباحث اعتقادی، قم: پژوهش های تفسیر علوم قرآن، ج ۸، چاپ اول، ۱۳۹۰ هـ.ش.

- ۱۱- شاملو، سعید، **بهداشت روانی**، جوانه رشد، رشد، چاپ بیست و نهم، ۱۴۰۰ هـ.ش.
- ۱۲- صدری، مهدی، **آیین دلبری**، قم: نقش نگین، چاپ دوم، ۱۳۸۸ هـ.ش.
- ۱۳- عاملی، جعفر مرتضی، **آداب طبی و اخلاق پزشکی در اسلام**، قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، چاپ اول، ۱۳۹۰ هـ.ش.
- ۱۴- فرید، مرتضی، **الحديث: روایات تربیتی**، دفتر نشر فرهنگ اسلام، چاپ سوم، ۱۳۶۷ هـ.ش.
- ۱۵- فرید، مرتضی، **الحديث: روایات تربیتی**، دفتر نشر فرهنگ اسلام، چاپ هفتم، ۱۳۶۹ هـ.ش.
- ۱۶- قرائتی، محسن، **تفسیر سوره نور**، تهران: مرکز فرهنگی درسهای از قرآن، چاپ اول، ۱۳۸۸ هـ.ش.
- ۱۷- کلینی، ثقة الاسلام، **اصول کافی**، انتشارات اسوه، چاپ نهم، ۱۳۸۶ هـ.ق.
- ۱۸- کوهی، محمدرضا، **ویژگی ها و امتیازات زنان**، بی جا، چاپ اول، ۱۳۸۶ هـ.ق.
- ۱۹- محمدی ری شهری، محمد، **میزان الحکمة**، قم: دارالحديث، چاپ اول، ۱۳۹۳ هـ.ش.
- ۲۰- واحد تحقیقات مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، **آرشیو متنی برنامه سمت خدا**، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، چاپ اول، ۱۳۹۳ هـ.ش.
- ۲۱- ملکیان اصفهانی، رسول، **علم مفاهیم‌شناسی در قرآن**، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان، چاپ اول، ۱۴۰۰ هـ.ش.
- ۲۲- مهدی‌زاده، حسین، **حجاب شناسی**، قم: حوزه علمیه مرکز مدیریت، چاپ اول، ۱۳۸۱ هـ.ش.
- ۲۳- نبوی، احمد، **ازدواج خوب ۳ قفل ۳ کلید**، مشهد: قدس رضوی، چاپ اول، ۱۳۹۱ هـ.ش.

منابع عربی:

- ۲۴- حرعاملی، محمد بن حسن، **وسائل شیعہ**، کتاب الودیعہ قم: آل بیت، ۱۴۰۹ هـ.ق.

مقالات:

۲۵- میرباقری، محسن، «به رنگ آسمان، بایست‌های خانواده از دیدگاه قرآن»، ۱۳۹۷ هـ.ش.

سایت:

۲۶- Psychology.avije.org .